# KATKI

Devrimci Sosyal Demokrat

## DARBEYE KARŞI GENEL İŞGAL

## * BİR AÇIKLAMA

## * JORES'in MEKTUBU

## * Dr. Fuat Sabit'in otobiyoğrafisi

YIL 6 - SAYI 24 - MART 1976 FİYATI 5 LİRA

Sahibi: A. E. Güran; Yazı İşleri Sorumlusu: Nuray Güner; Aylık Siyasî Dergi - Her ayın ilk haftasında çıkar - İlân kabul etmez - Yazışma adresi: Evkaf Sokak No. 17/11 Çemberlitaş/İstanbul Gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın geri verilmez - Yıllık Abone 50.— Altı Aylık 30.— T.

Dizildiği yer ALTUĞ Matbaası, Basıldığı yer UFUK Matbaası.
Genel Dağıtım: İstanbul Dağıtım: Cağaloğlu Yokuşu, Kemaliye Han No. 4/14 İstanbul

**İŞÇİLER!**
**BİR HÜKÜMET DARBESİNE KARŞI**
**— Hemen O Sırada —**
**İŞYERLERİNİZİ İŞGAL ETMEK ÜZERE**
**HAZIR OLUN!**

## ZORUNLU BİR AÇIKLAMA

Bu sayıda da aktüel yazı - tıpkı Mart 1971'de çıkmış bulunan 7. sayıdaki gibi - redaksiyon tarafından sansür edilmiştir.

7. sayıda redaksiyon tarafından sansür edilen yazının başlığı «SOL KANAT İÇİN SIRALAMA KRİTERİ» idi... Boş sayfa çıkan yazı yerinin dip notunda şu ifadeler yer alıyordu: «Aynı görüşü işliyen, bu sayfalardaki seri yazılarımız, her sayı için ayrı ayrı takibata uğruyor... İktidardaki bu sinsi baskıyı, soldaki sağırlar diyaloğunu, velhasıl mevcut korkunç provokasyon ortamını protesto ediyoruz.»

Bugünkü düzende resmî bir sansür dairesinin bulunmaması, legal basın için çok büyük bir yük olmakta, veya angarya yaratmaktadır... Anayasa'daki gayet liberal - yaldızlı - ifadelere rağmen, ceza kanunundaki alabildiğine elastik - yani subjektif her yoruma açık - ve uygar dünya ölçülerine göre «korkunç» müeyyideler getiren basınla ilgili maddeler, namuslu her yazarı, kendine karşı aşırı bir denetim kurmaya zorlamaktadır... Yâni bugün Anayasa - insanı mest eden - sirenlerle, Ceza Kanunu da - gemi parçalıyan - sivri sivri kayalıklarla doluyken, bu basın mevzuatı karşısında namuslu bir yazarın, kendini - arkadaşlarına - gemi direğine bağlatan efsane kahramanı Kral Ulis'in bilinç ve iradesini göstermesi gerekiyor...

Her aklı başında insan hemen anlar ki bu türlü bir mevzuat, «polis kontrolünde bir basın yaratma» mevzuatıdır. Çünkü bu kadar elastik - her türlü yoruma açık - kanun maddeleri arasından, en keskin mantıkçının bile sıyrılabilme olanağı yoktur. Böyle kanun maddeleri karşısında ancak, o maddeleri uyguluyan merkezin vereceği sinyallerle - veya şifrelerle - atraksiyon yapılabilir. Her polis devletinde de bu böyledir...

Dergimize karşı açılan soruşturmalar son 4 - 5 aydır büyük bir yoğunluk kazanmıştır. Yazı işleri sorumlusu Nuray Güner hakkında biri TCK'nın 142. maddesinden olmak üzere 4 tane soruşturma mahkemeye intikal etmek üzeredir... Üç sayı hakkında - resmen - toplatma kararı çıkarılmıştır... 12. sayıda TCK'nın 142. ve 311. maddelerini ihlâl suçu işlendiği iddiasıyla Ali Ergin Güran ve Nuray Güner hakkında İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesinde açılmış bulunan dava da devam etmektedir...

Ayrıca Katkı Dergisi'nin 11. sayısından 22. sayısına kadar basımını nı yapmış olan Zafer Matbaası'nın sahibi Tuğay Şağban, savcılık ve Emniyet tarafından olağanüstü mürakabeye tabi tutulmuş, sık sık memur gönderilmiş veya emniyete davet edilmiştir. Ayrıca bir Dergi sayısının zamanında savcılığa verilmediği iddiasıyla İstanbul 9. Sulh Ceza Mahkemesinde aleyhine dava açılmış, 1 gün hapis ve para cezasına çarptırılmıştır. Buna karşı Tugay Şağban, kendisinde Dergiyi zamanında teslim ettiğine dair imzalı kayıt bulunduğu gerekçesiyle mahkeme kararına itirazda bulunmuştur.

Katkı bu sayı da normal olarak, iki forma - ve zamanında - çıkacaktı. Ancak yukarıda açıklamaya çalıştığımız durum muvacehesinde Katkı redaksiyonu önce «revizyonizm» hakkındaki enternasyonale hitabeden gayet bilimsel bir yazının yayınını ertelemiş (çünkü yazı icazetli sol yayınlar gibi anti-revizyonizmi, anti-sovyetizm olarak ele almıyordu.), sonra başlığını koyduğumuz aktüel yazının yayınlanmasını da «astarı yüzünden pahalı (rizikosu faydasından yüksek)» diye sakıncalı bulmuştur.

Legal imkânlar, bağımsız politikaya halel getirmemek şartıyla her türlü çalışmada sonuna kadar kullanılır. Bu, particilikte, dernekçilikte, v.b. olduğu gibi yayın faaliyetinde de böyledir.

Günümüzde emperyalizmin «sol» ile mücadele yöntemi, sol kuruluşları, yayın organlarını kapatmak, susturmak değildir; onları türlü baskı ve entrikalarla, ajanlarının kontroluna almak - bir idealist küçük burjuva grup dahi olsa - özgürce gelişmesine imkân vermemek ve bağımsızlığına son vermektir.

Bütün bunların bilincinde olarak, bizi hiç bir güç, çizdiğimiz doğru rotadan saptıramıyacaktır. Önümüzdeki, tehlikeli dar boğazlarda bile, emperyalizm cadısının «siren»leri (1) bizi şaşırtamıyacaktır. Çünkü, icap ederse, kendi ağzımızı kendimiz tıkayacağız; ve sesimizi keseceğiz. Ama Türkiye İşçi Sınıfı, «DARBEYE KARŞI GENEL İŞGAL» sloganı doğrultusunda, bu dar boğazlardan başarı ile geçecektir.

**KATKI**

---

(1) Homeros'un ODYSSEIA adlı mitolojik eserinde kahramanı kral Odysseus'un serüvenlerinden olmak üzere şöyle bir olay anlatılır: Kral Odysseus gemisiyle takip edeceği rota üzerinde çok cazip sesler çıkaran kızların «**Sciren**» bulunduğu, gemiler için gayet tehlikeli sarp kayalarla çevrili hayal adalar olduğunu öğrenmişti.
Sciren'ler gemicilerin aklını çeler ve rotalarını değiştirtip kayalıklarda parçalanmalarına sebep olurdu.
Kral Odysseus bu tehlikeli adaların arasından geçerken, rotayı çizdi, dümeni o rota üzerine bağlattı.
Kendini de ağzını tıkatıp, gemi direğine bağlatarak bu kayalıklardan ve seirenlerin tuzaklarından kurtulur.

## JORES'in MEKTUBU

Haftalık İştirak Dergisinin 6. sayısında, derginin sahib-i imtiyazı ve müdîr-i mes'ulü Hüseyin Hilmi'ye yazılmış -Jan Jores- imzalı bir mektup yer almaktadır. (S. 85)

O tarihte **Osmanlı Sosyalist Fırkası** henüz kurulmamıştı. Bir Sosyalist Partisinin kurulması düşünülüyordu. Fransa Sosyalist Partisi'ne başvurulmuş ve Parti'nin Programı istenmişti. Ayrıca kitaplar ve risaleler de isteniyordu.

Jores, mektubunda Osmanlı sosyalistlerini kutluyor ve başarılar diliyor. Her çeşit yardıma hazırım, diyor; Partisinin Programını gönderdiğini bildiriyor; ve, babaca öğütler de ekliyor.

Fransızca aslı bulunamayan mektubun, **İştirak** dergisindeki tercümesini aynen alıyoruz:

**FRANSA SOSYALİST FIRKASI**
**REİSİ**
**ve**
**İnsaniyet (Lö Hümanite) gazetesi Sermuharriri**
**Paris Meclisi Mebusan Azasından**
**Mösyö Jores'in Mektubu**

Paris, 26 Şubat

**Serbest İzmir** ve **İştirak** Gazeteleri
Müdürü Hüseyin Hilmi Beye

Sizi ansamimülkalb tebrik ederek devam-ı muvaffakiyetinizi temenni eylerim. Her nevi muavenet ve muzaharete hazır ve âmâde olduğuma emin olunuz. İstediğiniz malûmatın i'tâsı ve lâzımgelen kütüb ve risâilin irsâli için cevabınıza muntazırım. Arzunuz veçhile Fırkamızın Programını gönderdik. Bu posta ile alacaksınız.

Metin, gayur ve sâbitkadem olunuz. Bu meslek daima metanet, daima ciddiyet kabul ve tavsiye eder. Türkiyeli biraderlerimize selâmlarımın arzını rica ederim.

**Jan Jores»**

## Dr. FUAT SÂBİT'in OTOBİYOGRAFİSİNDEN BİR SAYFA

1911 de Askerî Tıbbiyeden Doktor yüzbaşısı olarak çıktım. Tıbbiyede bulunduğum devir, istibdadın sonu ve meşrutiyetin başlangıcı olan buhranlı zamanlardı. Aramızda istibdada karşı münteşir bir Jön Türk ruhu hâkim olmakla beraber, tek tük olarak da, devrin İslâmcı ve Osmanlıcı telâkkilerine karşı Türkçülük ceryanı baş göstermişti. Tıbbiyede bizden evvelkilerden Kilisli Rıfat'ın temsil ettiği Türkçülük ceryanını bizden sonraki sınıflardan Ethem Necdet, Hüseyin Enver, Hüseyin Baydur, Haşim ve sivil talebeden Hasan Ferit Cansever ve ben temsil ediyorduk. Paydoslarda bütün münakaşalarımız hep bu vadilerde ceryan etmekte idi. Bu münakaşaların muhassalası - basın aleminde Ahmet Mithat, Necip Asım, Velet Çelebi, Mehmet Emin, Ziya Gök Alp, Akçora oğlu Yusuf, Ahmet Hikmet, Ömer Seyfettin, Mehmet Ali Tevfik vesaire gibi mümessillerini bulan Türkçülük ceryanının da yankısı ile - «Türk Ocağı»nın kurulması oldu.

Bu sıralarda Akçora oğlunun çıkarmakta olduğu «Türk Yurdu» dergisinde Parvus (*)un, Türk köylüsünün ekonomik sömürülmesine dair yazdığı bir seri makale ruhumdaki bu kültür gelişmelerine siyasî bir veçhe de eklemişti. Sermaye ile Sa'y in savaşı artık beni meşgul eder olmuştu. Doktor yüzbaşısı olarak Erzurumda ve Rus sınırı köylerinde çalışırken köylünün hakikaten insan tahammülünü aşan durumu ile sıkı temaslarım da bunu dinamik bir hale koymuştu. İttihat ve Terakki Cemiyetine girmemekle beraber Erzurumda İttihatçıların yardımiyle ve onların matbaalarında çıkardığım «Bin Göl» ve «Al Bayrak» gazetelerini (**) bu ruh haletinin sevkiyle kurdum.

Birinci Cihan Savaşının mütarekesi sonunda şark vilâyetlerinin mukadderatı bahis konusu olurken Erzurumda İttihat ve Terakki müfettişi Hilmi, Süleyman Necati, Küçük Kâzım, Müstafi yüzbaşı (Uzun) İsmail, ve Cafer beylerle birlikte Müdafaai Milliye Cemiyetini kurmağa varan faaliyetlerimiz ve sonra da onu, (Dadaş) Rüştü ve Çoruh kahramanı Halit Paşaların müzaheretiyle, silâhla takviye ettiğimiz zamanlar - hep bu ruh haletinin tesiriyle - köylüyü sömürülmekten kurtaracak bir idare kurulması fikrini arkadaşlar arasında müdafaa ederdim.

Erzurum Kongresinin kurulacağını duyan Kafkas komünistleri kongrenin oriyantasyonunu anlamak ve icabederse teşriki mesai etmek

üzere Hilmi'yi gönderdikleri zaman arkadaşlar, - Bolşeviklerin yardımını temin etmek ve Azerbaycan Cumhuriyeti ile işbirliği yapmak üzere - Bakû'ya ve Moskovaya beni göndermeğe yine bu sebepten lüzum görmüşlerdi.

Konumuzla ilgisi yok gibi görünen bu tafsilâtı burada vermekten maksadım, hekimlik hayatımda bir merhale teşkil edecek olan, Friedmann aşısı etrafında koparılan fırtınada rolu olan amillerin mahiyetini kavramamda büyük tesiri olacak olan siyasî ve ekonomik telâkkilerimin gelişmesi merhalelerini izah içindir.

Siyasî hayattan çekilerek hekimliğe döndüğüm zaman Askerî Tıbbiyede Almanca dersinin hocalığını da yapmak üzere müzakerecilikle tayin olundum ve burada iken talebe arasında çıkan komünist faaliyeti vesilesiyle ve hiç bir müdahalem olmadığı halde Manisa'ya sürgün edildim. İstifa zamanımı bu sırada doldurmuş bulunduğumdan istifa ederek ve Manisa'nın Karaoğlanlı ve Çoban İsa köylerinde - Emlâkî Milliyeden taksitle satın aldığım - bağlarıma çekilerek mukadderatları ile ilgilenmeyi şiar edindiğim köylülerin dertlerine derman olmağa başladım.

Medenî Dünya ile ilgimi kesmemek için ara sıra İzmir'e iner, Kordonda sosyalist temayüllü bir emekli fransız yüzbaşısı olan Mösyö Chauve'nin kitapçı dükkânına uğrar, hem yeni kitapları görür hem de dükkân sahibi ile dünya ahvali hakkında görüşürdüm.

---

(*) Bu zat 1905 Rus ihtilâlinin 1907 de irtica ile nihayetlenmesi üzerine İstanbul'a sığınmış olan Rus Sosyal Demokrat şeflerinden idi.

(**) «Al Bayrak», harp dolayısiyle benim Erzurum'dan ayrılmam üzerine sonradan Erzurum Milletvekili olan Süleyman Necati ve kardeşi Mithat Beyler tarafından idare edilmiştir.

## SOSYALİZM'e KARŞI KALEM SAVAŞINDA ULUM-İ İKTİSADİYE ve İCTİMAİYE MECMUASI II.

Rıza Tevfik, Spenser ve Mil ile endüvüdüalist diğer filozofların, bütün problemleri çözdüğüne inanıyordu. Spenser'le Mil aynı fikirde idiler. Kant'a gelince «insaniyetin kutb-u âzâmı» **grand pontif** olmak istiyor. Bu dâhî, İngiliz bilginleriyle filozoflarını haraca kesmek istemiş; ve âhir ömründe zihnini bozmuştu.

Yüzyılımızın en büyük filozofu olan Herbert Spenser, şahıs özgürlüğünün en sağlam, en haysiyetli savunucusu idi. Onun Hükümet ve Özgürlük hakkındaki felsefesine bütün varlığımızla sarılmalıydık. Yüzyılımızın en büyük feylesofu olan bu saygı değer zât Hükümetlerin kökleri ve görevleri hakkında en doğru bildiğimiz teorilerin de kurucusu değil midir? Hops'un faraziyesi ise hayal ürünüdür ve mahiyeti itibariyle onu Ruso teşhir etmişti. Mil ve Spenser'in fikirleri birer düstür biçimine girmiş ve zamanımızın sosyal felsefesince birer temel hüküm sayılmıştır.

Rıza Tevfik, Karlaylın da aleyhindedir. Onu «fünûn ve felsefeden bîhaber» yayar. Tarihteki KAHRAMANLAR meselesinde şöyle der: «Kahramanları muhit meydana getirir. Fakat bazı biyolojik faktörlerin verdiği müstesnâ bir kabiliyet sayesinde, onlar da azçok zemin ve zaman değiştirirler.» (s. 108 - 113)

Rıza Tevfik, mebuslarla beraber İngiltere'ye yaptığı bir yolculuktan sonra, «İngiltere'de Bir Amele Köyü»nü tasvir etmekte ve **sosyalizmin en büyük** ve **en kavî** düşmanı dediği fabrikatörleri övmektedir. Diyor ki: Boş tartışmalarla yahut siyasî garazlara uyarak söylenen zararlı nutuklarla, zavallı işçiyi devrime çağırarak büsbütün yoksulluklarını arttırmaktansa; böyle bir köy kurup, işçilere uygar maişetin tadından pay ayırmak, hallerini refaha kavuşturup, fikir ve vicdanlarını eğitmek, işlerini islâhetmek büyük bir insanlıktır. Sosyalizmin umduğu faydaları sağlamakla beraber, getirdiği fedâdın ekonomi, sağlık, siyaset ve sosyal bakımdan getireceği tehlikeleri de henüz rüşeym halindeyken boğmak, sosyalizm meselesini bilfiil çözümlemek demektir. (Sahife 222 - 3).

Rıza Tevfik, Mr. Catbury (Mister Kadbur'yi) övüyor. Çünkü bu zât, fabrikasının işçisini her bakımdan mutlu kılmak ve bolluğa kavuş-

turmak istiyordu. Patronlar, işçinin tabii düşmanı sayılmamalıydı.

Rıza Tevfik, Kuaker denilen mezhep'e girmiş olanlardan da söz ediyor ve Spenser'den söz etmeden geçemiyor. Rıza Tevfik'in değişine göre Spenser «sosyalizmin aleyhinde pek şiddetle idare-i kelâm etmiş ve kendisini sosyalistler sırasında zikreden bazı yazarlara karşı, haysiyetini şiddetle savunmak zorunda bulunmuştu.» (s. 242 - 243) Spenser'in felsefî inançları sağlamdı ve kişi özgürlük ve haklarının bu koca dâhiden, büyük ve ondan haysiyetli savunucusu yoktu. Hürriyetperver filozof Spenser, istibdadın - gerek bir şahıs tarafından, gerekse hükümet veya bir parti tarafından yapılsın - son derece aleyhtarı idi. Herkesten derin düşünen, herkesten ince gören Spenser, despotizmden nefret ediyor ve onun karşısına düşman olarak dikiliyordu. En ufak bir vesileyle, kişi haklarına karışılmasına meydan vermek istemiyordu. O, her türlü istibdatın yoluna dikilmiş, büyük bir moral gücün müşahhas timsali idi. Mâkalelerinde özgürlük sever bir deha görülüyordu. Coşkun bir üslûpla itiraz ruhunu dile getiriyordu. Hükümet yavaş yavaş şahsî ve sosyal işlere karışmaktan elini çekecekti. (s: 113 - 115 - 118).

Rıza Tevfik, Spenser'in bayağı anlamıyla demokrat olmayıp, tam anlamıyla radikal olduğunu söyler.

Bu âlicenap filozofun özgürlük severliğinden kat'iyen kuşkulanmaz. Özgürlüğün ve hakkın ondan daha sağlam ve daha azimli bir savunucusu olmadığını, dünya bilir. Küçükten beri liberal yaratılışının tecellilerini, daima otorite aleyhine isyan suretiyle açığa vuran o değil midir? Kendisinin yaratılıştan bir radikal olduğunu ve hiç bir vakit, bu fikir ve meslekten, bu tavırdan geçmemiş olduğunu övüne övüne söylüyor. (s: 677 - 679).

Spenser, en güçlü etkisi olan dâhilerden biri ve zamanımıza oranla, elbette birincisidir. Dehâ taşıyan böyle kişiler, çevreye uymaktan ziyade, bulundukları çevreyi son derece etkileyerek, temel değişiklikler yaratırlar. İçinde bulundukları çevreyi, fikirlerine, kendi plânlarına uydurmak suretiyle değiştirirler. Spenser'in sözleri siyasî hikmetin temel taşıdır ve radikalizmin de en önemli ve temel prensibini o vermiştir. Onun sözleri hürriyet ve hukuk ve hikmet-i siyasiye bahsinde pek önemli düstur-u beyandır. Ve bunu bütün liberal filozoflar tastik ve teslimde tereddüt etmemişlerdir.

***

Derginin kapağında, özel teşebbüs lehinde, ekonominin önemini belirten yazılar yer alıyordu. İstenen şuydu: Kişilerin ruhlarını besleyip yükseltmek. Umumî efkâr ve zihinleri dâima, şahsi teşebbüslerin emellerine ve temayüllerine cevelân merkezî olabilecek bir hâle getir-

mek. Özellikle zamanımızda, önemi inkâr olunamıyan siyasî olayların başlıca kökü, ekonomik problemlerdir.

***

Dergide Aynîzâde Hasan Tahsin ile Terbiyeci Sâtı'ın da yazıları yer almıştı. Sâtı soruyordu: «Endüvüdüalizm mi, yoksa sosyalizm mi galabe edecek? Acaba bugünkü toplumlar, bir gün gelip de ilk devirlerdeki anarşi ve komünizme muvazi ve mûadil (yâni paralel ve ekivalân) bir şekle ulaşmıyacak mıdır?»

Sâtı, bu soruları ortaya atmakla yetiniyor, açıklamasını ve çözümünü daha yetkili kalemlere bırakıyordu. (**Uzviyetler** ve **Cemiyetler** başlıklı yazısından).

Demokrasi ve sosyalizm konularına dokunan dergiye göre: «Gelişmenin tabiî yasaları ile demokrasi fikirleri arasında aykırılık vardı. Fransa devrimini yapanlar, eşitlik, özgürlük, kardeşlik (müsâvât, hürriyet, uhuvvet) kelimelerini, bugünkü fenlen henüz doğmamıştı. Dünyada tabiî yasalar kadar aristokratik hiç birşey yoktur. Aristokrasi, insan toplumlarının yasalarıdır.»

Ahmet Şuayip şunları yazıyordu: Bugün ise bütün insanlık, zenginlikten pay almak istiyor. Alamıyan, kudurarak, bu mahrumiyetten ötürü toplum suçlamaya kalkıyor. Her kim fakirse kendini, insanlığın mutsuzlar zümresinden sayarak bir haksızlığın kurbanı olduğu fikrine kapılıyor. Buhraniyyun, Ademiyyun, İştirakiyyun ve meslekleri bundan doğuyor. (s: 290).

Ahmet Şuayip, temelde ekonomiyi görmektedir: «Ölümler, evlenmeler, fuhuşlar, cinayetler gibi olayların temelleri hep iktisadidir. Yaşama yasaları, iktisattan bağımsız sanılır. Oysa ki keyfiyet bunun tamamiyle aksidir. Herşey bize gösteriyor ki, sosyal hayatta çeşitli aşamaların illeti ekonomiktir. Sosyal derdi teşhis ederek tedavi edebilecek olan ancak ekonomidir. Bazı zenginliklerin üretim ve kullanış biçimi halkın vicdanına yolunu şaşırtacak surettedir. SOSYALİZM mutluluk imkânından umudunu kesenler için avutucu bir nâmedir. Sanılmasın ki SOSYALİZM mesleğinde bu âlemi çıkarlarına karşı kayıtsız bir tevekkül ve fedakârlık fikri mündemiçtir.

Bunun aksine SOSYALİZM bir nevi müştehiyat sendikasıdır. Memnunlar ve hoşnut olmayanlar, gerçekte yanı fikirle hareket de bu âlemi çıkarlarına karşı kayıtsız bir tevekkül ve fedakârlık fikri mündemiçtir. Bunun aksine SOSYALİZM bir nevi müştehiyat sendikasıdır. Memnunlar ve hoşnut olmayanlar, gerçekte aynı fikirle hareket ediyor. Biri serveti almak, diğeri saklamak istiyor. İki bencil (ik hodğam) birbiriyle boğuşuyor» (s: 290, 298, 312).

Dergi, Ahmet Şuayip'ın ideolojik serüvenini gösteren bir tabloyu da vermektedir:

«Şuayıp, kendisini Ten'i üstad sayar ve onun için kalbinde daimî bir saygı ra'şesi muhafaza ederdi. Onun indinde Ten bilgi ve erdem dünyasının Tanrısı idi. Onun bilgi ve fazilet tâcı, çevrenin etkilerini inceledikten sonra, geçen yüzyılın ve yirminci yüzyıl medeniyetinin en büyük, hakikî faktörü ve müessiri ve yüzyılın vicdan ve tefekkür hâkimesinin para olduğunu söylerdi. Onun nazarında, paranın yayılmasına ve nüfuzuna sebep demokrasi idi. Yüreklere buyruğunu geçiren padişah odur. Onun önünde aristokrat, demokrat, âlîm, cahil, büyük, küçük herkes eğiliyor, demektedir. Bununla beraber zenginleri imha ederek insan mutluluğunu kurmanın kâbil olamıyacağına inancı vardı. Biz onu SOSYALİZM fikirlerine karşı pek şiddetli buluyoruz. On sene evvel dimağı SOSYALİZM nazariyeleriyle dopdolu olan Şuayıp'ın fikirlerinde bir kaç yıl içinde bir değişiklik görüyoruz. Kılamanso'ya tapanlardandı. Jores de belâgatına hayran olmuştu. Hukuk Darülfünunda verdiği derslerde Hakkı Paşa'nın SOSYALİZM hakkındaki eleştirilerine katılmaz, bununla beraber Hamit Devri'nin baskıları yüzünden, SOSYALİZM lehinde fikir beyan etmekten de çekinirdi. Ahmet Şuayıp SOSYALİZM'in meshuf-u hulyası olmaktan kendini kurtarıp, müfekkiresinin kuvvetli projektörlerini toplumun ruhuna yöneltmiş ve onun gerçek derinliğini görmek istemiştir.» (s: 1015, 1021, kânun-u evvel 326).

***

Şimdi de Bedi' Nuri'ye gelelim. **Ferdiyyun** ve **Fevzaviyyun** başlıklı yazısında SOSYALİST'lerden iştirakiyyun diye bahsetmekte: Purudon'u ve Marks'ı da zikretmektedir. «Esasen meslek-i iştirakiyyun'a mensup olan Marks» diyor. Sonra Prudon'a geçiyor: «mesleklerine Fevzâvî dense pek haklı olur ve yanlış bir tâbir olmamış olur.» (s. 641).

Bedi' Nuri'nin Resimli Kitap'ta (No: 12) Ferdiyyun ve İştirakiyyun başlıklı yazısını da hatırlıyarak Dergide, Marks'tan ve SOSYALİZM'den bahseden yazılarını inceleyelim.

Üç kânun-u sâni 326 tarihinde yazdığı yazıda, Prudon'un «Hak-ı temellük bir sirkattir» ibaresini zikrediyor. (s. 1050) sonra da Karl Marks'a geçiyor:

Karl Marks'ın **Bir İştirakînin Beyannamesi**'nde şu ibaresi ki, Fırka-i âzime-i iştirakiyyun'un gökten nâzil olmuş bir kitâbı mesabesindedir, zamanımızda efkâr ve mââni-i ahlâkiyedeki ihtilâfların derecesini ve şiddetini gösterir: «Kâvânin, ahlâk, din, esafil-i nâs için öyle burjuvalığa mahsus efkâr-ı bâtıla teşkil eder ki, bunun arkasında hep bu sınıfa mahsus bir çok menafi-i âdiye istitar eder. (Türkçesi: Ayak takı-

mı için yasalar, ahlâk ve din burjuvalığa özgü yanlış fikirlerdir. Bunun arkasında burjuva sınıfına özgü bir çok bayağı çıkarlar gizlidir)» (s. 1050 - 1).

Bedi' Nuri Baböf'ten de söz ediyor. Sonra da KOMÜNİZM ve SOSYALİZM meselelerine geçiyor:

«Son yüzyılın fikir savaşı alanında en şiddetli çarpışmaları yansıtan KOMÜNİZM ve SOSYALİZM problemleri; muhalif fikirler ordularıdır. Bu ordular şahsî tasarruf hakkına, düzenli bir biçimde saldırmak ve başlıca temellerini ve müstahkem noktalarını yıkıp yoketmek için sevkedilmiş ve teşkil olunmuştur. Bunlar geçen yüzyılın siyasî ve iktisadî en muazzam sosyal problemlerini meydana getirmişlerdir.

Yazar, bırakınız yapılsın, bırakınız geçsin formülünü kaydettikten sonra, sözüne devamla diyor ki:

Diğer taraftan da sosyalistler ekonomik özgürlüğün aşırı biçime varmasının beşer fertleri arasında servet sahibi ve amele gibi, birisi fevkalâde zenginliği haiz, diğeri yoksul sosyal sınıflar yaratmak ve sosyal farklılığı son derece şiddetlendirip arttırdığını söylediler ve, bir takım kanunlar çıkararak, bunun önüne geçilmesi lüzumunu istemeğe başladılar. Bu iddialar o dereceye kadar ileri gitmiştir ki, hükümetin sosyal fertler arasında ekonomik görevleri ve vaziyeti tevzi ve taksim etmesini, yâni dağıtıp bölüştürmesini; sânayi ve ticaretin bir düzenleyicisi olmasını, kısacası ekonomik hayat teşkilâtını yüklenmesini istemeğe kadar vardı. Bu suretle dünkü ekonomik serbestlik (serbesti-i iktisadî) feryatları az geçmeden himaye usulüne ve daha sonra da sosyalizm'e döndü. Yâni inkılâp ve tahavvül etti.

Dergi Yazarı Bedi' Nuri, Marks ve Engels'i zikrederek, tarihi maddeciliğe geçiyor:

«Karl Marks, Anjel ve Labriyola gibi maddiyet-i tarihiye mesleğini **(Matérialisme historique)** savunanlar, yâni tarihî âmilleri bir menfaat fikrine ve saikine izafe eyleyenler, fikir değişikliklerinde biricik faktörün çıkardan ibaret olduğu fikrindedirler. Onun için, **İştirakiyyun'un Beyannamesi**'nde (Yâni Manifest'te) şu fıkrayı okuyoruz: «tahavvülât-ı fikriye, mahsul-ü fikrînin, mahsul-ü madde ile mübadelesinden başka neyi isbateder?» Bu mütâlea, tarih incelemeleriyle sâbittir ki, mübaleadan hâli değildir. Gerçekten, fikir değişikliklerini gerektiren, sırf ekonomik çıkarların yan başına hürriyet aşkı, istiklâl emeli, üstünlük kazanma gibi faktörleri de katmalıdır. Ekonomik problemlerin ikinci derecede kaldığı hallerde bu ve buna benzer sâiklerin yâni faktörlerin varlığı inkâr olunamaz.» (Tahavvülât-ı Fikriyye başlıklı yazıdan: Ulum-u İktisadiye ve İçtimaiyye Mecmuası, ikinci sene, cilt 3, bir kânun-u evvel 1326 No: 12 - 24).

***

Dergideki incelemeyi bitirirken, Peyami Safa'nın amcası Ali Kami'nin **Sosyalizm Hakkında Tenkidat** başlıklı eleştirmesini de hatırlatmak gerekir. Bu çok önemli yazıyı da ayrıca ele almak gereklidir. Şimdilik yazarın bir ibaresini aktaralım:

«Sosyalizm efkârı, bizde de intişara başladı. Hatta, bu meslek erbabının nâşir-i efkârı olmak üzere İŞTİRAK nâmiyle bir gazete bile zuhur etti.» (s. 707)

## 976 ŞUBATINDAN KATKI

2 -**Şubat :** Bir Çek Ajanı, Doğu Avrupa ülkelerine yayın yapan ve Münih'te bulunan Hür Avrupa Radyosunda CIA'nın haberi dışında çalıştığını açıklamıştır. Pavel Minarik adındaki Çek ajanı, bu radyoyu CIA'nın yönettiğini ve yayın faaliyeti dışında çeşitli Doğu Avrupa göçmen örgütlerinin koordinasyon ve karşı casusluk merkezi olduğunu da açıklamasına eklemiştir. ABD makamları haberi doğrulamıştır. - Sovyetler Birliği, yeni Çin Başbakanına bir gizli mesaj göndererek anlaşmaya hazır olduklarını ve dostluklarının yeniden kurulması gerektiğini bildirmişlerdir. - Sungurlu'da izinsiz gösteri yapıp ilerici öğretmenlere saldıran «Komando»lardan 28'i tutuklandı. Ayrıca adliye aleyhinde tezahürat yapan komandolar hakkında da soruşturma açıldı.

4 - **Şubat :** F. Almanya'da yayınlanan (Frankfurt) «Basın Bülteni»; ABD'nin F. Almanya'daki önde gelen 15 CIA ajanının ad ve adreslerini açıklamıştır. - ABD Dışişleri Bakanı «Hükümetinde komünist bulunan NATO'da kalamaz» demiş ve bu gibi ülkelerde ABD arasında köklü değişiklik olacağını da eklemiştir. - Sungurlu'da Adliyeyi protesto edenlerden altı kişi daha tutuklandı. - ABD Dışişleri Bakanı Kissinger, Portekiz Sosyalist Partisi Genel Sekreteri Soares'e: «Siz bir Kerensky'siniz, içtenliğinize inanıyorum ama, politikada açık yürekli olmamak gerekir.» dedi.

7 - **Şubat :** Federal Almanya'nın en büyük işçi kuruluşu Alman Sendikaları Konfederasyonu (DGB), Milliyetçi Hareket Partisi'nin, F. Almanya'daki faaliyetleri ile ilgili olarak kendi İçişleri Bakanlıklarına ve Türk - İş'e şikayette bulunmuştur. MHP'nin F. Almanya'daki çalışmalarında, Hitler'in Nasyonal Sosyalizmini benimse-

diğini ve aynı kaba kuvvet yöntemlerini kullandığını bildirmektedir. - ABD Loockhed Firmasının Türkiye'ye uçak satabilmek için 13 milyon TL «rüşvet» verdiği resmen açıklandı. - CIA ile Mafia arasında, Türkiye'den kaçırılan haşhaşla, İtalya'da komünistlerin seçilmemesi konusunda işbirliği yapıldığı bir eski CIA ajanı tarafından açıklanmıştır. Buna göre Türkiye'deki haşhaş kaçakçılığı konusunda CIA, Mafia'nın işine karışmıyacak, ancak İtalya'daki seçimlerde komünistlerin seçilmemesi konusunda ise Mafia, CIA'ya yardım edecektir. - Levent Ekmek Fabrikasının işçileri önce «grev»e gitmiş sonra da bu grevi «BOYKOT»a dönüştürmüşlerdi. Patron ise işyerlerindeki motorları satıp kaçmıştır. İşçiler buna karşın BOYKOT'u sürdürmüş, daha sonra da Belediye'den izin alarak kendileri fırını çalıştırmaya başlamıştır. İşçiler, patron olmadan üretimi başlattıklarını ve sürdüreceklerini bildirmişlerdir.

9 - **Şubat :** Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi bir bildiride «faşizmi ve emperyalizmi» kınayan ifadeler bulunduğu gerekçesiyle görülmekte olan dava ile ilgili olarak «faşizme ve emperyalizme kahrolsun demek suç değildir.» diye karar vermiş ve bu karar Yargıtay'ca da onaylanmıştır.

10 - **Şubat :** CIA'nın, İtalya'da sağcı kuruluşlara her yıl iki milyon dolar verdiği açıklandı. Ayrıca CIA'nın, İtalyan İstihbarat Örgütü Başkanı bir generale de 800.000 dolar verdiği açıklamalar arasında... - Fransız Komünist Partisi'nce 22. Kongresinde «proletarya diktatörlüğü kavramının tarihen aşılmış olduğu»na dair bir teklif kabul edildi. - Ünver Oteli patronu ile işçiler arasında çıkan uyuşmazlık sonucunda patron «lokavt» ilan etmiştir. Ancak işçiler, işyerini boşaltmıyarak Oteli «İŞGAL» etmiş ve faaliyetini sürdüreceklerini açıklamışlardır. Otel, işçilerin denetiminde faaliyetini sürdürmektedir.

14 - **Şubat :** Arjantin'de patronlar 24 saat süreyle işyerlerini kapatacaklarını bildirince, işçi liderleri böyle bir kapatmaya karşı kapanan bütün işyerlerinin «İŞGAL» edileceğini açıklamışlardır.

15 - **Şubat :** Doğu Lastik Fabrikasında 5 Ocak'tan beri BOYKOT ta olan 135 işçi işten atıldı. İşçiler, sendikalarının kendileriyle ilgilenmediğini açıkladılar. - Optilon Fermuar Fabrikasında önce 2 sonra 18 işçi BOYKOT nedeniyle işten atılmıştır. BOYKOT devam ettirilmektedir.

16 - **Şubat :** G. Vietnam'ın Başkenti Saygon'da silahlı bir ayaklanmanın bastırıldığı bildirilmektedir. Bu karşı-hareketin, CIA'nın planlamasıyla ve kilisenin işbirliğiyle gerçekleştirildiği de açıklamaya eklenmektedir.

17 - **Şubat :** Türkiye'nin Beyrut Büyükelçiliği Başkatibi Oktar Cirit, sokakta vurularak öldürüldü. Viyana'da yayınlanan gazeteler (Cirit daha önce Viyana'da görevliydi) Cirit'in «Orta-Doğu'da siyonist ve emperyalist hareketi koordine etmekle görevli» olduğu için öldürüldüğünü yazıyor. - Komando'lar, Ankara'da polisleri dövdü. Polisler, kurtulmak için olay yerinden kaçtılar. - AP Milletvekili, eski general ve sıkıyönetim Mahkemesi Başkanı A. Elverdi Mecliste dayak yedi.

18 - **Şubat :** Ermenek Kömür Ocaklarında meydana gelen grizu patlamasında 5 işçi öldü. Ölümler, ihmal yüzünden meydana gelen birer «cinayet» olarak niteleniyor.

19 - **Şubat : Levent Ekmek Fabrikası, işçilerin yönetimi ve denetiminde üretimine devam etmektedir. Patronun kaçması üzerine Ekmek Fabrikasını İŞGAL eden işçiler Belediyeden resmen izin alarak üretime başlamışlardı. Önceleri çevredeki diğer ekmek fabrikası patronlarının baskısı ile yıldırılmak istenen işçiler, ekmeği bizzat satmaya başlamış ve fiatını da 200 kuruşa indirmiştir. Ekmeğin resmi fiatının 250 kuruş olduğunu bildiren İstanbul Belediyesi yetkilileri ekmeğin bu fiattan aşağı satılamıyacağını bildirmiş ve fabrika işçilerine ceza kesmişlerdir. İşçiler ise 200 kuruştan satış yaptıkları halde kendilerinin kâr ettiklerini ve hatta ekmeği 175 kuruşa satmaları halinde bile yine kâr edeceklerini açıklamış ve halka ucuz ekmek yedirmek istemiyen ilgilileri kınamıştır.** Ekmek fabrikası işçilerin yönetiminde faaliyetine devam etmekte ve 200 kuruşluk ekmek satışı sürdürülmektedir.

21 - **Şubat :** ABD'den yapılan bir açıklamada, ABD de 500.000 kişinin «suç işlemeyi meslek haline getirdiği» bildirilmektedir. Bu tip insanların giderek arttığını ve bu işin çok kazançlı olduğunu, bu «meslek»teki insanların vergi de ödemediklerini de açıklamasına ekleyen ilgililer bütün tedbirlere karşın bu işin önlenemediğini de bildirmektedirler.

25 - **Şubat :** SBKP Genel Sekreteri L. Brejnev, Partinin 25. Genel Kongsinde yaptığı açış konuşmasında, Fransız Komünist Partisi Yöneticilerini «oportünistler» olarak nitelemiştir.

27 - **Şubat :** Daha önce işçiler tarafından İŞGAL edilip çalıştırılan Ünver Oteli polis tarafından boşaltılarak mühürlendi. Otelin teslim alınmasında patron adına vekil olarak eski emniyet müdür yardımcısı Yaşar Okçuoğlu bulunmuştur.